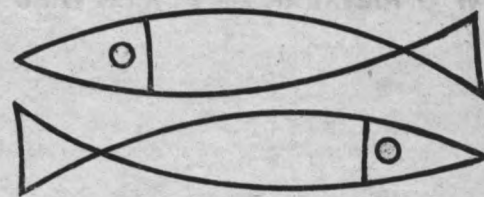

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. KEUNING — CULEMBORG

ZO BEGINT HET

... wij, die de Geest als eerste gave ontvangen hebben, zuchten bij onszelf in de verwachting van het zoonschap: de verlossing van ons lichaam.

Rom. 8 : 23

Pinksteren is bij uitstek het feest voor de treurenden. Voor mensen die stikken in hun verdriet. Mensen voor wie alles zinloos geworden is: het eigen leven, de wereld, alles wat er gebeurt. Want wat is dit voor een leven? Wat is dit voor een wereld? Een leven dat kapot gaat. Een wereld die ten dode is gedoemd.

Over dat leven en over die wereld heeft Paulus het, als hij spreekt over het lijden van deze tegenwoordige tijd. Maar hij noemt dat lijden slechts omdat hij allen die daaronder gebukt gaan, alle treurenden, wil troosten: de heerlijkheid zal over ons geopenbaard worden.

En in dat verband noemt hij dan de Geest: omdat wij de Geest gekregen hebben, daarom verwachten we de vernieuwing die komen moet. Hoezeer we met heel de schepping

ook in nood verkeren en daarom zuchten moeten, — dat we zuchten moeten is het laatste niet. Want de verlossing komt

Worden we dus toch weer zoetgehouden met látér: nu hebben we het nog wel beroerd, maar later wordt het goed?

Maar Paulus bedoelt juist: met de komst van de Geest is het al begonnen.

Natuurlijk, dat kan toch niet anders? Als in Jezus God zelf verschenen is, als in zijn dood en opstanding God de grote wending heeft bewerkt, dan betekent de komst van de Geest de doorbraak van het rijk. Dan is de komst van de Geest al het begin van de vervulling. Dan is onze verheerlijking en de verheerlijking van heel de schepping al aangebroken.

De Geest die gekomen is, is de eerste gave. Ergens anders noemt Paulus dat: het onderpand. Maar misschien kun je nog beter zeggen: de aanbetaling. De eerste termijn. Het begin van het volle pond.

Omdat we het begin al hebben, dáárom zien we zo vol verwachting uit naar wat komen moet.

Natuurlijk, we hopen op de verlossing doordat het lijden van deze tijd zo verschikkelijk is, doordat we zoveel missen.

Maar we gaan pas echt hopen,

omdat we nu het begin van het heil al hebben. De Geest is immers gekomen.

De Geest, die — zoals Paulus het een keer uitdrukt — ons doet roepen: Abba, lieve Vader. De Geest die ons als kinderen van God doet leven. En dat is toch de verlossing, dat de heerlijkheid van de kinderen Gods aan ons openbaar zal worden?

De nieuwe wereld, waarnaar we hunkeren, gaat vandaag al voor ons open. Ze gaat voor ons open door de Geest. Ze gaat voor ons open, als wij ons door de Geest laten leiden. En ons laten maken tot mensen die nu al beginnen te lijken op dat wat ze straks worden zullen: kinderen van God. Kinderen van die God, die wint. Die vandaag wint. Omdat Hij nu in elk die Hem behoort zijn nieuwe rijk begint.

Je door de Geest leiden laten, — dat is meer dan je van God verwacht: Hij zal me wel door deze rot-wereld heen helpen. Meer dan: geloven dat het allemaal wel goed zal komen. Meer dan: er een christelijke levens-overtuiging op na houden.

Het is dat alles ook. Maar het is boven alles en voor alles dit: dat je weet te staan onder de krachten van de Geest, die je doet lijken op Jezus. Die je als een kind van God doet leven, ook als aan de ellende hier niets verandert.

En dat je weet: dit is het begin van de nieuwe wereld, waarom we roepen.

Hebben we daarom vaak zo'n moeite met Pinksteren? Omdat we dat grote niet aan ons laten gebeuren. Omdat we aan de eerste

tekenen van het gekomen rijk voorbijlopen? Omdat we wel wachten op een betere wereld. Maar dat wij de nieuwe wereld nu beginnen mogen, — daarvoor zijn we doof en blind.

Zouden we dat werkelijk willen: het begin zien van Gods nieuwe schepping! Van een heerlijk leven?

Laten we dan terugkeren naar ons huis, ons werk, naar onze tranen en onze verveling. Naar alles wat ons dwars zit en wat we niet aankunnen. En laten we in dat alles zo gaan leven, zo gaan denken, doen, praten, als de Geest het ons geven wil.

Zo als Jezus.

Als mensen die blijven treuren, maar wel getroost zijn. Als sterrend, en zie, we leven. Als bedroefd, maar altijd blij. Als niets hebbend, en toch alles bezittend.

in dit nummer

- 169 Ds J. Keuning,
Zo begint het
- 170 Drs W. G. Rietkerk,
„Hoe zouden wij dan leven?”
- 171 T. Hoekstra,
Beoordeling van literatuur (5)
- 172 Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
- 173 Drs O. Mooiweer,
Gekomen op Pinksteren
- 175 P. C. van Wijk,
Terloops ...
Boekbespreking

„Hoe zouden wij dan leven?”

(1)

Deze week is er opnieuw een begin gemaakt met de uitzending van de tien-delige filmserie van F. A. Schaeffer. (E.O. dinsdagavond 8.55 uur.) Hij lijkt mij goed om bij deze aktualiteit aanknopend iets te zeggen over de plaats van Schaeffer en wat hij wil zeggen.

Met de plaats van Schaeffer bedoel ik: waar staat hij temidden van die schrijvers in kerkelijk Nederland, die zich ook met het analyseren van onze cultuur hebben beziggehouden: bijvoorbeeld C. van Peursen, H. M. Fortmann, C. Rijnsdorp en H. Berkhof?

Als ik daarover iets zeg, begin ik het liefste bij de titel van de film.

De vraag, die de titel werd van deze film is een vraag, die ons allen terugwerpt op onszelf. Hoe leven wij? Hoe zouden wij moeten leven?

Wij doen talloos veel dingen geheel vanzelfsprekend: kleden ons met een spijkerbroek, begroeten elkaar met een handdruk, maken gebruik van auto, of bromfiets, draaien het licht aan als het donker wordt, lezen de krant of kijken naar de televisie, studeren of werken, enz.

Het is dit totaal van menselijke handelingen waaruit ons leven bestaat, die Schaeffer in de film aanduidt als „cultuur”.

„Een persoon is niet maar het produkt van de krachten om hem heen”, zegt Schaeffer op blz. 11. Dit in tegenstelling tot het dier. „Hij verricht daden in de buitenwereld en beïnvloedt deze daarvoor” (blz. 11).

Dat doet hij op grond van waarden en op grond van een visie. Steeds kiest hij uit de vele mogelijkheden die hem ten dienste staan en legt daarbij een maatstaf aan van wat naar zijn oordeel goed is en wat kwaad. Deze maatstaf ontleent hij aan zijn levensbeschouwing. Deze levensbeschouwing wordt door Schaeffer aangeduid met „presupposities” = „vooronderstellingen”.

Hier raken wij iets wat Schaeffer's film actueel maakt. Er is vandaag een groeiend zicht in het feit dat wat voor de mens het meest bepalend is, zijn cultuur, tegelijkertijd

dat is waarvan hij zich het minst bewust is. Er ligt een waas van vanzelfsprekendheid over de meeste van onze dagelijkse handelingen en het levensgevoel wat daarin meespeelt. Wij zijn er ons nauwelijks van bewust dat wij anders kunnen handelen dan wij doen.

Zo schrijft H. Fortmann: „Indien een vis ontdekkingen zou kunnen doen, zo heeft men wel gezegd, dan zou zijn laatste ontdekking zijn het bestaan van water. Pas op de kar van de visboer zou hij weten, wat het betekent een waterdier te zijn. Zo moet men zich ook niet verwonderen dat de mens eerst in het allerjongste verleden heeft ontdekt, hoezeer hij gevormd is door de hem omringende cultuur”. (Wat is er met de mens gebeurd? blz. 7.)

C. A. van Peursen schrijft in „Cultuur in stroomversnelling”: „Vroeger werd de cultuur gezien als iets dat eigenlijk maar voor een klein groepje bestemd was en werd zij door de grote massa mensen ervaren als een soort noodlot: men onderging cultuur als een regenbui of als zonneschijn. Nu echter gaat iedereen eerder proberen om de krachten die in de cultuur in het geding zijn, zelf in handen te krijgen”. (blz. 11, 12). Hij pleit voor een groeiend cultuurbewustzijn.

De film van Schaeffer is erop gericht om dit waas van onbewustheid dat er over onze Europees-Amerikaanse cultuur hangt weg te nemen.

Als christenen gaan wij hierbij een eigen weg. Het is ons niet begonnen om het proces van bewustwording als doel in zich-zelf. De mens die zich zijn toestand het meest bewust is is daarom nog niet een beter mens. Daarom is het niet goed alleen maar te observeren.

De fenomenologische methode is die wetenschappelijke methode die zich beperkt tot observeren en bewustmaken.

De boeken van Fortmann en Van Peursen zijn sterk door deze methode beïnvloed.

Schaeffer geeft steeds meer een beoordeling dan een beschrijving. Hierin onderscheidt zich Schaeffer's benadering van die van Van Peursen en ook Rijnsdorp. Zijn beschrijvingen zijn soms minder scherp,

maar zijn beoordeling is dieper, profetischer.

In het Evangelie hebben wij een tijd en cultuur te boven gaande norm waarnaar wij de verschijningsvorm van iedere cultuur afwegen. Hierbij gaat het ten diepste om slechts twee wegen. Wie denkt dat er een God is die leeft, handelt anders dan wie denkt dat de mens niets is dan het produkt van tijd en toeval. (Hierover de volgende keer meer.)

De diepere levensvisie waaruit ons doen en laten voorkomt moet ons in de eerste plaats bewust worden. Daarbij kan een christen zich niet buiten schot houden.

Hij kan zijn diepste levensovertuiging niet „tussen haken” zetten!, zoals dat bij de bovengenoemde fenomenologische methode wel wordt nagestreefd.

Daarom: het gaat in deze film om

het ontdekken van die éne weg, die Christus geopend heeft.

Een weg die alleen dan echt een weg is als het leidt tot een cultuur waarin de mens niet als een machine wordt behandeld, waarin manipulatie en consumptie verdacht zijn en liefde en gerechtigheid en waarheid de pijlers worden die alles dragen.

Volgens Genesis (2:15) is het de hoofdplicht van de mens de wereld te bebouwen en te verzorgen. Wij noemen dit de cultuuroverdracht. Want cultuur betekent volgens de Latijnse herkomst van het woord (colere): dat wat het resultaat is van „bebouwen en verzorgen”. Dat de mensen zich een cultuur zouden scheppen is iets wat door God is gewild. Hoe hij dat zou gaan doen, daarin liet God hem vrij.

Vandaar Schaeffer's vraag: hoe zouden wij dan leven?

schortezak moest doen, dat wilde wel eens helpen tegen de reumatiek. Ze had het gedaan en sindsdien veel minder hinder ondervonden.

Op die kastanjes wil ik volgende week graag terugkomen, maar nu eerst dit: Jager schreef in het vorig nummer, dat van grote mannen de niet al te beste uitspraken het best onthouden worden. Wel, dat geldt zelfs van dominees. Ik heb al heel wat verhalen gehoord over predikanten. Mijn grootvader vertelden ze. Mijn ouders ook en mensen die ik bezocht. Henk de Jong, de journalist, schreef er boekjes mee vol. Allemaal anecdotes, vaak heel komisch. Maar je hoort vrijwel nooit iemand zeggen: die dominee heeft mij geleerd om de Here maar gewoon te geloven op Zijn Woord. De preken worden vergeten, in de regel al de zondag waarop ze gehouden zijn. Het is ook goed dat de Boodschap die we brengen, niet aan onze naam blijft hangen. Het woord van Jesaja, ook door Petrus aangehaald, krijgt voor jezelf een diepe zin: Het gras verdort, de bloem valt af, maar het Woord des Heren blijft eeuwig. Onze preken zijn bloemetjes die maar één dag staan.

Laten we haar Sjaantje noemen; in de kerk kwam ze nooit, vanwege ouderdom en reumatiek. Geestelijk had ze het ook moeilijk, ze geloofde niet dat ze behouden zou worden. Als ik haar de beloften van de Here voorlas, dan zuchtte ze, dat die voor haar niet waren. Wanneer ik zei dat ze volharden moest in het gebed en dat de Here haar dan niet zou buitensluiten, Hij heeft zich immers gebonden aan zijn beloften? dan vermaande ze me: Ik deed wel gruwelijk tekort aan de vrijmacht Gods. Ook al zou ze bidden tot aan haar doodssnik, dan nog stond het God vrij om haar de deur te wijzen.

Jaren later hoorde ik dat ze met lof over me sprak en dat had ik allerm minst verwacht. Toch kon ik me er niet over verheugen, want waarom preees ze mij? Ik had eens gezegd dat ze drie kastanjes in haar

A. H. Algra, Sliedrecht

Pinksterhymne

Melodie: Die in de dood gebonden lag, Wittenberg 1524
(Liedboek voor de Kerken - 203)

1. *Gods Geest, Hij voert mij in de geest
terug naar oude tijden:
toen is Gods Zoon op aard geweest
om mensen te bevrijden.
Diep begaan met onze nood,
werd Hij der mensen lotgenoot
en heeft hun vloek gedragen
in de diepte.*
2. *Gods Geest brengt me in herinnering
hoe ik daar op die heuvel
met mijn Meester de dood inging
en vrij werd van de duivel.
'k Ben met Hem in 't graf gegaan.
Met Christus ben ik opgestaan!
Met Christus mag ik leven!
Halleluja!*
3. *Gods Geest verwekt in mij de wens
de Vader te behagen:
zo mag ik als volledig mens
nu volop vruchten dragen!
Daarin leef ik niet alleen:
De Geest des Heren smeedt aaneen
wie Christus heeft gewonnen:
zijn gemeente.*
4. *Gods Geest, Hij deelt met gulle hand
van Christus schatten mede:
goedheid, vertrouwen, en verstand
en liefde en vreugde en vrede.
Als zijn volk, heilig en rein,
zo mogen wij de ranken zijn,
die aan de Wijnstok groeien.
Halleluja!*
5. *Heer, nu de vijand wank'len doet
de goede fundamenten,
schenk ons uw Geest in overvloed:
tot inzicht en tot sterkte.
Dat U ons niet slapend vind' —
maar grijp ons aan met vuur en wind,
opdat wij overwinnen
tot het einde!*

Joop Klein

Beoordeling van literatuur (5)

In dit nummer vindt u een compleet verhaal van Marga Kool: Houtworm en luiers. Het is verschenen in een boekje dat ik erg kan aanbevelen: Over en weer, Schrijverskontakt-boek, uitg. J. H. Kok, Kampen en Boekencentrum, Den Haag. Dit is het derde jaarboek van de vereniging van christelijke auteurs: Schrijverskontakt: er staan verhalen in, gedichten, een essay en een hoorspel.

De schrijfster was zo vriendelijk toe te staan dat dit verhaal in Opbouw wordt afgedrukt; ik hoop dat de lezers het net zo zullen waarderen als ik. In een volgende aflevering hoop ik er een korte bespreking van te geven.

Marga Kool: HOUTWORM EN LUIERS

Ze zag hem komen door het raam. Hij liep met korte, onzekere pasjes, en stijf rechtop. Dankzij de wandelstok zelfs rechter dan vroeger. Ze pakte haar spiegel, en haalde de kam door haar dunne haar.

„Je ziet er goed uit”, zei hij, toen hij naast haar zat. Ze knikte en glimlachte gewoontegetrouw. Het waren iedere dag zijn eerste woorden. Het was een begin, meer had het niet te betekenen. De vrouwen in de andere bedden, mevrouw Vogel vooral, lagen ongegeneerd te kijken en te luisteren naar ieder woord, dat opklonk in de stille witte kamer.

„Was het niet te fris, zo”, zei ze. „De zomer loopt op een eind. Had je niet een jas aan moeten doen?”

Hij hoorde haar niet, leek het wel. „Die rozen daarbuiten zijn erg mooi”, zei hij. „Het is een bijzonder soort, geloof ik.”

„Ja”, zei ze. „Als het straks maar niet te fris voor je is, als je bij de bus staat te wachten.”

„Als er maar geen luis op komt”, zei hij. „Die bos bij het hek, weet je wel, daar kwam altijd luis op.”

„Ja”, zei ze. „Bij het hek...” Even kwam de geur van de oude rozenstruik zweven rond haar bed. Ze moest er diep van ademen. De man naast haar werd ver en wazig. Toen kwam hij scherper dan voorheen terug. Ze zag ieder rimpeltje in zijn hoofd; ze zag het beven van zijn handen. Hij was zo oud; ze had hem zo lief...

Toen zag ze achter hem, tegen de witte kast, langzaam haar vader vorm en gestalte krijgen. Hij werkte in de mist, zo leek het, maar werd scherper en duidelijker. Steeds vaker gebeurde dat, dat haar vaders gezicht door de dingen heenkwam; een jong en wilskrachtig gezicht. En vooral steeds datzelfde beeld, van toen ze heel klein was. Hij werkte met langzame slagen van de zeis, gebogen: een vertraagde film. Ze zag hoe hij zijn rug strekte, en naar haar zwaaide, ten teken, dat hij haar roep begrepen had. En hij kwam naar haar toe, met verende stappen, vertraagd, vertraagd. En zij liep naar hem toe, ze zweefde vertraagd, vertraagd. Tot ze bij hem was, en hij haar optilde, hoog, hoog boven zijn hoofd. Ergens tegen de wolken aan zweefde ze eindeloos. En steeds was zijn gezicht daar beneden haar. Ze sloot weer haar ogen, en voelde zich beschaamd opeens. De vader was zo jong en gaaf, en de oude man naast haar, zat zo gehavend en verouderd te staren naar zijn handen. Het was of hij de vader was, die ze vertederd moest troosten, en of die ander, die ander... Ze schudde haar hoofd.

Ze schudde haar hoofd, en zag er moe uit, intens. „Heb je pijn”, zei hij. „Nee”, zei ze, „helemaal niet.”

„Oefen je veel?” Ze haalde langzaam haar schouders op. „Je merkt zo weinig dat het vooruit gaat. Het gaat zo langzaam allemaal.”

Over haar voorhoofd viel een grijze piek. Hij zag hoe haar gezicht vertrok. „Ik moet plassen”, zei ze zacht. „Ik kan het niet langer ophouden.” Ze drukte op het belletje.

Hij stond schutterig op.

„Nee”, zei ze. „Ik heb al gebeld.”

Het duurde lang voordat er iemand kwam. Ze schoof wat heen en weer in bed, intussen. Haar hals werd vlekkelig.

„Zal ik je dan helpen?”

Een zuster kwam haastig aanlopen, en schoof met een ruk het gordijn om het bed, zodat ze met zijn drieën ineens in een klein grijs kamertje waren. Hij aarzelde, of hij eruit zou gaan, maar wist niet wat hij dan tegen de andere vrouwen moest zeggen. Daarom frunnikte hij maar wat aan de stoelleuning, en probeerde niet naar het bed te kijken. Zijn blik was toch

niet in bedwang te houden. Hij zag haar gezicht, en knikte haar bemoedigend toe. Haar gezicht was nu heel rood. Hij hoorde de plas kletteren in de ondersteek. Haar ogen werden groot en vochtig.

„Ik moet wat zeggen”, dacht hij. „Ik moet iets heel gewoons zeggen”, maar hij kon niets bedenken. De zuster schoof het deksel op de pot, en praatte over iets dat hij niet begreep. Intussen schikten haar handen het goed. Hij moest er wel naar kijken. Bij de heupen was de blote huid heel wit en heel doorzichtig. Hij zag de blauwe sporen van de aderen daaronder. Hij zag, dat ze luiers droeg.

Toen de zuster weg was, en het gordijn weer open, lag ze vermoeid adem te halen, achterover in haar kussens. Hij bekeek kwasi geïnteresseerd een kaart die ze had gekregen, maar zag inplaats daarvan nog steeds, wat hij in die ene seconde had gezien: de grote veiligheidsspeld tegen het heldere katoen, en de paarsige, plooiërige huid van haar buik daarboven.

Ze stond voor de keukentafel. Een streep licht viel over haar heen. Het blonde haar bedekte haar voorovergebogen gezicht. Ze streelde het weg met de zijkant van haar hand, met de andere hield ze de spartelende beentjes van kleine Jan in bedwang. Een glinsterende speld hield ze tussen haar lippen geklemd, terwijl ze kracht zette om de andere speld door de dikke luiers te steken. Toen pakte ze dat laatste uit haar mond. „Pas op, spartelhondje”, zei ze, en kietelde kleine Jan met de ronde kant van de speld tussen zijn ribbetjes. „Pas op, hoor, of ik prik je.”

„Er zijn er te weinig”, zei ze. Hij zag, hoe haar vingers nerveus plukten aan de dekens. „Ik...” Ze haalde diep adem, fluisterde toen, terwijl ze naar de dekens keek. „Ik moest vanmorgen te lang wachten. Ik had drie keer gebeld, en toen kwamen ze nog niet. Ik kon het niet ophouden.”

De vrouw tegenover hen haalde een breiwerk onder haar kussen vandaan. Terwijl de pennen tikten keek ze onafgebroken in hun richting.

„Ik kon er niets aan doen”, fluisterde ze. „Ze hadden direkt moeten komen! En toen... toen hebben ze me een luier voorgedaan.” Haar stem was nauwelijks nog te horen. „Ze hadden gewoon vlugger moeten komen.”

„Wat geeft het nou”, zei hij, en legde zijn hand op de hare.

„Wat geeft het nou? Dat ziet toch niemand!”

„Jij hebt het gezien”, hilde ze zachtjes. „Het is zo'n vernedering. Het is allemaal zo'n vernedering.”

Hij raakte haar wang aan, keek toen schichtig opzij. De vrouw met het breiwerk lachte luidruchtig. „Stoor je niet aan mij, hoor”, zei ze, zich vooroverbuigend. Hij trok zijn hand terug.

Hij trok zijn hand terug. „Het kreng”, dacht ze. „Eigenlijk zou je de gordijnen dicht moeten trekken.”

„Ik heb vanmorgen een brief gekregen” zei hij. Ze schrok.

Hij durfde haar niet aan te kijken.

„En?...”

„Het gaat door. Volgende maand al.”

„Volgende maand al? O God”, zei ze. „En het was zo'n keurig huisje.”

„Ik heb de tekeningen gezien, van die bungalows die ze er gaan bouwen. Het worden kastelen.”

„'t Is zonde”, zei ze toonloos. „'t Is zo zonde. En volgende maand al. Dan... dan kom ik niet eens meer in ons huisje. Een maand is te kort. Dat red ik niet.”

„Nee”, zei hij. Zijn ogen hadden iets heel bekends. Ze waren hulpeloos. Dit had niets te maken met ouderdom. Zo keek hij als en hond dood ging, als de bloesem van de kerseboom bevroor, als er iemand hilde.

Ze zag de kamer: de zware pluchen stoelen, met de hagelwitte kanten kleedjes over de rugleuningen. De pendule, met zijn rustige tik, op de schoorsteenmantel. Ze zag het raam openstaan; het koperen knopje glom. De geur van kamperfoelie kwam de kamer binnen. Ze zag het theelichtje branden, hoorde het getinkel van de kopjes. Het oude, chinese koektrommeltje gaf een blikken gerinkel bij het opengaan: geur van Brusselse Kermis.

„Nou ja”, zei ze. „De spulletjes, dat is het belangrijkste. Zijn de kamertjes groot genoeg om alles mee te nemen? En heb je gezegd, tegen die directeur, dat ik over een paar maandjes bij je kom?”

Ze hoorde mevrouw Vogel spottend snuiven.

Hij antwoordde niet.

„Kun je alles meenemen?” zei ze, ongeruster nu.

„Niks”, zei hij schor. „Niks mag je meenemen, daar. Ze zijn wezen kijken. Houtworm, zeiden ze. In de stoelen en de kasten, en in de pendule ook. Alles houtworm. En het is een nieuw gebouw. Dat willen ze niet.”

Ze wachtte verbijsterd.

„En er hangen gordijnen. Iedereen hetzelfde, anders staat het niet vanaf de buitenkant, zeggen ze.”

„Zulke nette spulletjes”, fluisterde ze. „Mijn leven lang gewreven. Geen krasje op de kast, zeg nou zelf.” Hij knikte.

„Je moet het tegen Jan zeggen, die zal wel met ze praten.”

„Jan zegt ook, dat het niet kan, met die houtworm. Je moet je d'r bij neerleggen, zegt Jan.”

Ze zakte terug in de kussens. Haar blik dwaalde door de kamer heen. Wit,

nikkel, alles zo koel. Niets van haar zelf, alleen de foto van de kleintjes van Jan. Net een ziekenhuis, eigenlijk. Eigenlijk gewoon een ziekenhuis. „En als je nu eens een ander huisje zocht”, aarzelde ze. „Een klein huisje voor ons samen? Wij zijn toch mensen voor op ons eigen...”

„Jan zegt, dat ik me niet redden kan, alleen. En dat het nog wel even duren kan, voordat jij... zegt Jan.” Hij zweeg.

Ze deed, alsof ze het niet gehoord had.

De zuster kwam binnen met een theewagentje. „Afscheid nemen, meneer Van Oosten.” Hij stond schutterig op. „Je moet zo denken”, zei hij. „Ik zit straks veel dichterbij. Ik kan straks twee keer op een dag bij je komen.”

„Ja”, zei ze. „Dat zou fijn zijn.”

Onhandig gaf hij haar een kus, ergens tussen haar wang en haar mond. Hij rook naar oude zeep, en naar manchester.

„Tot morgen”, zei hij.

„Ja”, zei ze. „Tot morgen maar weer. En doe dan een jas aan. De zomer loopt ten eind.”

Ze zag hem gaan over het pad, rechtop. „Zo liep hij vroeger niet”, dacht ze. „Vroeger liep hij iets voorover, en altijd haastig, alsof er iemand op hem zat te wachten.”

Ze deed haar ogen dicht, probeerde weer het kind te zijn, dat naar haar vader rende, dat haar armen uitstak, dat hoog werd opgetild. Maar het beeld wilde niet komen. Er was geen vlucht, geen fantasie en geen herinnering. Er was geen troost. Ze deed haar ogen weer open, en zag hem verder stappen: langzaam, verloren. De late zomerlucht was achter hem, strak en helder als een scherm.

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Verloren zaak (vervolg)

Een soortgelijke situatie ontstaat er in Jeruzalem. De Babyloniërs slaan een bres in de buitenmuur en stromen de stad binnen. Maar de tweede muur is nog intact en vormt nog een obstakel voor de Babyloniërs. Ze zijn nog geen meester van de hele stad. Toch zijn de vooruitzichten voor Jeruzalem nu wel heel somber en zonder meer hachelijk. Alleen de grootste optimisten kunnen nog hopen dat de Babyloniërs verjaagd worden uit de veroverde stadswijk. Eigenlijk is die kans nihil, tenzij er een leger zou arriveren om de stad te ontzetten. Maar waar zou dat leger vandaan moeten komen? Dat is de grote vraag. En iedereen weet het antwoord: nergens vandaan! Zo'n ontzettingsleger is er eenvoudig niet.

Uitbraak

Men beseft in Jeruzalem dan ook dat het een verloren zaak is, ook al omdat de voedselvoorraden op zijn. Men geeft de moed op de stad nog te kunnen behouden en ziet nog slechts één uitweg: een poging om uit te breken en een gebied te bereiken waar men een soort guerilla-bestaan kan opbouwen.

Die poging wordt ondernomen. In de nacht volgend op de dag waarop de Babyloniërs een bres in de buitenmuur geslagen hadden, ontvlucht Ze-

dekia met een aantal van zijn manschappen de stad.

Op een bepaald punt lagen de buitenmuur en de binnenmuur zo dicht bij elkaar, dat ze door een poort met elkaar verbonden waren. Die poort vormde een soort sluis van de binnenmuur naar de buitenwereld. Wanneer de vijand het stadsgedeelte tussen de buiten- en binnenmuur veroverd had, kon men via deze sluis contact met de buitenwereld bewaren. Die poort was speciaal met het oog op een dergelijke situatie gebouwd en kon ook als vluchtroute gebruikt worden.

Je ziet hen gaan in het donker. Soldaten en officieren verlaten behoedzaam hun stellingen bij de binnenmuur. Sluipend en fluisterend, om geen lawaai te maken en de wachtposten van de Babyloniërs niet te alarmeren, verzamelen ze zich bij de koninklijke tuin in het zuidelijke stadsgedeelte, waar ook de sluispoort gelegen was. Daar voegt Zedekia zich bij hen met zijn zonen en zijn gevolg en zijn ministers. Ze openen de sluispoort en in doodse stilte trekken ze erdoor.

Ze zijn gespannen. Zouden de Babyloniërs het merken? Zou hun vluchtpoging in de kiem gesmoord worden? Of zouden ze de kans krijgen te ontsnappen?

Het schijnt te lukken. Aan het andere einde van de poort staan de Babyloniërs hen niet op te wachten. Geen van hun wachtposten slaat alarm. De koning en zijn mannen slagen erin de weg naar de Vlakte, dat is de weg naar Jericho, te bereiken. En dan gaat het in ijtempo verder. Dat wil zeggen: voorzover het donker en hun door voedselgebrek verzwakte conditie een ijtempo toelaten.

Wraak

Toch is hun vlucht niet geheel on-

GEKOMEN OP PINKSTEREN

Dit is de tekst van een lezing, die voor de E.O.-microfoon gehouden werd op vrijdag 30 maart 1979.

Als wij ons willen bezinnen op het heilsfeit van Pinksteren dienen wij ons uiteraard te wenden tot Handelingen 2 met name het begin waarin ons de nodige gegevens worden verstrekt omtrent de uitstorting van de Heilige Geest. En dan valt het ons op, dat *Pinksteren een totalitair feest* is! Het betreft zich niet op individualisten al wordt het individuele leven in de gemeenschap der kerk niet verdrongen. Integendeel, daar komt het juist tot volle ontplooiing. De Pinksterklokken gaan beieren. Er komen tekenen van de hemel los, die de voltrekking van het machtige Pinksterfeit begeleiden. Nu wordt de Geest van de Verhoogde Christus vaardig over de kerk. Dat destilleren wij al direkt uit het eerste vers van Handelingen 2. „En toen de Pinksterdag aanbrak”, lezen wij daar. Dat is maar niet een tijds-aanduiding zonder meer. Letterlijk staat er: „Toen de dag van het Pink-

sterfeest vol werd”. Het is een typische uitdrukking, die de evangelist Lucas hier gebruikt. Hij heeft haar wel vaker gehanteerd bijv. bij de besnijdenis van Jezus als het luidt: „Als de dagen vervuld werden, dat men het Kindje besnijden zou.” Het geeft aan, dat de tijd tussen twee feiten, die in het progressieve kader van Gods heil van enorm belang zijn, verstreken is. Zo wordt het ene feit aan het andere verbonden door God Zelf! Wij mogen dus de doorbraak van het Pinkstergebeuren niet losmaken van Hemelvaart. Maar het grijpt nog verder terug. Want Pinksteren blijkt vervulling te wezen van de Paasprofetie. Het getuigt van de vervulling van de Wet van Mozes. Want Pasen werd immers gevierd op de dag van de uittocht uit Egypte en Pinksteren precies vijftig dagen later. Eigenlijk is het één geheel waarvan het Paasfeest de opening en het Pinksterfeest de slothandeling vormt. Want als het volk Israël in Kanaän aangekomen is, moet het de dag na Pasen de eerste schoof offeren van het koren, dat men heeft gemaaid. Dat was de aanbidding van de eerstelinggarf. En vervolgens moesten de Israëlieten na zeven weken te hebben geoogst, op de vijftigste dag van het nieuw verkregen meel het Pinksteroffer aan de HEERE brengen, welk offer dan bestond uit twee gebakken broden.

Pinksteren betekent dus altijd, dat men stond aan het eind van de oogst, die op Pasen een begin gevonden had. En in dat Pinksteroffer lag gesymboliseerd de intense dankbaarheid voor de van God ontvangen zegen in het beloofde land. Maar hier eindigt de zin van deze schaduwwachtige wet niet. Want het gaat ook in Leviticus 23 om het evangelie van Jezus Christus! Het is profetie van de Nieuwtestamentische verlossing. Het Pascha keert niet meer terug. Want het Paaslam staat nu als geslacht in de hemel zoals de apostel der liefde, Johannes, het ons openbaart in het laatste Bijbelboek. Maar nu wordt in de vervulling van het O.T. Pinksterfeest

ketenen geboeid, naar Babel gebracht, als een gevangene. En alle vorsten van Juda, die Zedekia hadden overgehaald tegen Babel in opstand te komen, worden in Ribla gedood. Zo neemt Nebukadnezar wraak.

Jahweh's oordeel

Toch is niet alleen Nebukadnezar hier aan het werk. De HERE zelf voltrekt zijn oordeel over Zedekia en Jeruzalem. Een oordeel dat Hij al jarenlang aangekondigd had en waarvoor Hij ook jarenlang gewaarschuwd had. Want Gods oordeel is geen ontkoombaar noodlot. Het had anders kunnen gaan met Zedekia en Jeruzalem, als ze geluisterd en zich bekeerd hadden. Omdat ze dat niet deden, breekt het oordeel los en wordt het voltrokken.

Daarbij is Nebukadnezar Jahweh's instrument. Ook dat moeten we niet in fatalistische zin verstaan. Want Nebukadnezar behoudt daarbij zijn eigen verantwoordelijkheid. Hij is wel Jahweh's instrument, maar niet Jahweh's robot. Een robot draagt geen verantwoordelijkheid, maar Nebukadnezar wel. Hij is verantwoordelijk voor de wijze waarop hij Jahweh's oordeel voltrekt. Daarbij is hij overmoedig geworden tegen de HERE (50:29). Daarom zal Jahweh's oordeel ook over Babel komen.

Maar nu is het nog niet zo ver. Nu komt het over Zedekia en Jeruzalem. Wie Gods Woord verwerpt en naast zich neerlegt, kan niet aan dat oordeel ontkomen. Gods arm is altijd langer dan ons verzet. Ons verzet loopt er altijd op stuk. We kunnen wel proberen het te ontlopen en daarbij misschien zelfs wel tot Jericho komen. Maar er komt altijd een moment waarop God ons op onze vlucht inhaalt.

Het oordeel wordt ook over Jeruzalem voltrokken. De stad wordt ge-

heel door de Babyloniërs veroverd. Ze wordt nog niet onmiddellijk verwoest, maar alleen bezet. De verwoesting volgt een maand later (vgl. 52:6 met 52:12). Dan arriveert nl. Nebuzardan, de bevelhebber van Nebukadnezars lijfwacht, met persoonlijke instructies van de koning. De tempel en het paleis van Zedekia en alle huizen der aanzienlijken worden verbrand. En de muren van de stad worden grondig gesloopt. Alles wat er van Jeruzalem overblijft, is een geteisterde, ontmantelde stad vol puinhopen, waar alleen nog wat armoedige huizen overeind blijven staan. Als een bulldozer scheurt het babylonische leger de flanken van de stad open, trekt er verwoestend en verpletterend doorheen en laat haar zieltogend achter.

Verwoeste tempel

Ook de tempel, het huis van Jahweh, wordt dus verwoest. Hoewel Jeremia dat herhaaldelijk in het vooruitzicht had gesteld, had men nooit willen geloven dat het werkelijk gebeuren kon. Want de tempel was nu juist de grote basis van hun vertrouwen. De aanwezigheid van de tempel garandeerde de aanwezigheid van Jahweh, dacht men. De tempel garandeert ons behoud. Een stad waarin het huis van Jahweh staat, kan niet ondergaan. Dat kan Jahweh gewoon niet toelaten. Daarmee zou Hij zichzelf blameren. Maar het kon wel. Want Jahweh's zegenende aanwezigheid wordt niet gegarandeerd door een gebouw of een instituut of godsdienstige handelingen, maar is alleen maar reëel in de weg van geloofsgehoorzaamheid.

Zo is Christus' zegenende aanwezigheid in onze kerkdiensten ook geen automatisch gevolg van het feit dat de zegen er wordt uitgesproken, dat er wordt gebeden en dat Gods Woord er gelezen wordt. Wanneer het zo zou

zijn dat een gemeente God maar laat praten, mag ze niet op zijn zegen rekenen. Als men ruimte geeft aan haat en nijd of blijft wroken of oneerlijk is in zaken of welke andere zonden dan ook blijft vasthouden, is God niet zegenend aanwezig in zo'n gemeente, ook al wordt de zegen er uitgesproken en ook al wordt er gebeden.

Zo was het in Jeruzalem. Omdat Jahweh in de dagelijkse levenspraktijk geen plaats had, daarom was Hij niet zegenend en beschermend en reddend in hun midden. Daarom was ook de tempel geen garantie voor de veiligheid en voor het levensbehoud van de bewoners van Jeruzalem. Want God kan niet worden opgesloten. Hij kan niet worden gekooit in een gebouw en niet worden vastgepind aan liturgische handelingen. Gods aanwezigheid en Christus' zegen worden alleen gerealiseerd in de weg van geloof. En geloven is geen vrijblijvende, theoretische zaak, maar het concrete doen van Gods geboden.

Omdat het aan dat geloof ontbrak, was Jahweh niet in hun midden. Omdat men niet op die manier wilde geloven en geloof voor hen niet meer inhield dan een brok vrome godsdienstigheid en het vervullen van godsdienstige plichten, werd de tempel een waardeloos gebouw en voltrok zich ten langen leste Gods oordeel. Ten langen leste. Want niemand zal kunnen ontkennen, dat God eindeloos geduld heeft gehad.

VROUWENKONTAKTDAG 1979

Op zaterdag 1 september 1979 D.V. hopen wij de vrouwenkontaktdag te houden in Utrecht.

Wilt U deze datum vast eventjes noteren?

de kroon op Pasen gezet. De dagen zijn vol geworden. Het hoogste punt wordt bereikt. Er blijkt een wederzijdse concentratie te zijn van Christus en Zijn kerk op elkaar. Christus heeft ervoor gezorgd, dat er op Pinksteren nog een kerk is, dat er een gemeente is, dat er dus sprake is van waarachtige gemeenschap. Welnu, zij zijn allen, afgescheiden van de Joden, tezamen als gemeente van de levende Heer op de dag van het Pinksterfeest. Maar dan moeten wij wel goed lezen wat er staat. De grondtekst geeft duidelijk aan, *dat zij samen waren op dezelfde plaats!* Een treffende indicatie voor de beleving van de ware oekumene waarin niet het menselijk haalbare, maar het schriftuurlijk bereikbare dient te prevaleren. Uit dit alles blijkt voorts, dat Pinksteren niet te denken is zonder kerkdienst, zonder samenkomst van de gemeente.

Maar er zijn ook *tekenen*, die als signalen het Pinkstergebeuren begeleiden en erop attenderen. „En eensklaps kwam er uit de hemel een geluid als van een geweldige windvlaag en vulde het gehele huis, waar zij zaten”. En het opvallende is, dat de genoemde tekenen het heilsfeit zelf markeren en karakteriseren. *Eensklaps*. Met dat woord begint de eigenlijke Pinkstergeschiedenis!

Onverwachts, niet onverwacht! Want de kleine gemeente had zich in het gelovig gebed naar Christus' gebod naar de Pinksterdag heengeworsteld. Maar plotseling gaan de sluisen van God open. Eeuwen geleden had een profeet gebeden: „Och, dat Gij de hemelen scheurdet, dat Gij nederkwaamt!” Een adventsbede, die op Kerst aanvankelijk vervulling vond, maar die hier op Pinksteren in verdiepte zin verhoord wordt. De hemel gaat open, niet maar op een kiertje, nee, de hemel scheurt en Gods overvloed barst naar buiten. Daarom zijn alle woorden, die nu volgen in de beschrijving van het Pinkstergebeuren, *overvloedwoorden*. Plotseling hoort de vergaderde kerk het geluid *als* van een storm.

Er staat letterlijk, dat zij *een geluid van boven* hoorden.

Dat betekent dus, dat het een andere storm is dan die wij aan onze kusten kennen, dus niet ergens door een depressie boven de oceaan verwekt. Geen horizontale, maar een vertikale storm.

De woorden *wind* en *geest* worden in het O.T. en in het N.T., in het Hebreeuws en in het Grieks dus, weergegeven met hetzelfde woord. Het is kenmerkend, dat juist dit teken gegeven wordt voor de Geestesuitstorting. De wind gaat als een adem van het leven over de aarde. De wind laat zich niet sturen door de mensen. Hij is niet na te spreken in zijn oorsprong en einde!

Als macht ten goede en ten kwade is de wind beeld van de werking van de Pinkstergeest. De Geest slaat nl. dood en maakt levend, zo vertelt ons de Bijbel. Als men zich openstelt voor die Geest van Christus, wordt men de kant van Christus uitgedreven. Dan leert men belijden, dat het in dat kader ondoenlijk is om op eigen energie te teren. *De kerk is nl. niet te vergelijken met een motorboot, maar met een zeilschip!*

En er vertoonden zich aan hen ook tongen als van vuur, zo lezen wij verder in Handelingen 2, die zich verdeelden en het zette zich op een ieder van hen. De toeschouwers zien iets, dat op vuur lijkt, dat zich vertakt, zodat het ten slotte op een ieder van hen plaats genomen heeft. Het is het ene vuur voor de ene kerk, dat zich aan ieder lid der gemeente meedeelt. Ook dit is teken en beeld van de werking van de Heilige Geest. Het vuur koestert en verbrandt. Het reinigt en schroeit weg. Het verlicht en verblindt. *De kracht van de Geest is dynamisch!*

Het wordt nu geweldig heerlijk op Pinksteren, maar tegelijkertijd levensgevaarlijk voor hem, die zich verzet tegen het Woord van de Geest! Alle onheil vuur van egoïsme, machtswellust en geldingsdrang moet worden geblust. Het vuur van de Geest daarentegen is het vuur van de toewijding aan de Here en Zijn dienst, het vuur van de levensovergave aan God. Ja, die apostelen hadden zeker louterend en reinigend vuur nodig om straks door de Geest bekwaamde Pinksterpredikers in deze wereld te kunnen zijn. Hun tongen moesten worden geprepareerd voor het verkondigen van de grote werken Gods. Kijk maar eens naar Petrus, die aanvankelijk zijn Meester verloochende, maar door het Pinkstervuur van de Heilige Geest wordt geheiligd tot zijn ambtsbediening op de Pinksterdag. God Zelf maakt van hem een magistrale Evangelieprediker!

„Op één ding wil ik in dit verband nog wijzen. Het vuur zette zich op ieder van hen. ZETTE ZICH! Het was dus niet een voorbijgaand iets. De Heilige Geest is niet te vergelijken met een zwaluw, die met de punt van de vleugel even het wateroppervlak aanraakt. Nee, de Geest ZETTE ZICH op ieder van hen, d.w.z., dat Hij er rust vond. *De Heilige Geest is de blijvende Geest!*

„Looft de Geest! Hij zal niet wijken van de kerk, met bloed gekocht. Zijn nabijheid zal steeds blijken, . . .” Dat geeft ons ook de basis om een appèl op de Geest te doen in tijden van dorheid en crisis. „En”, zo lezen wij, „zij werden allen vervuld met de Heilige Geest. ZIJ WERDEN. Het is geheel en al Gods werk! ALLEN. Niet alleen de twaalf apostelen, maar *de hele gemeente!* De Geest treedt hier op als Murenslechter. Alle kerkleden hebben nu een ambtelijke functie, al blijft er ook het bijzondere ambt, zie Efeziërs 4. Dat vol worden van de Pinkstergeest heeft niet alleen te maken met het feit, dat zo de volmacht tot de Evangelieprediking geschonken wordt, maar ook — met alle eerbied gezegd — met de realiteit, dat het heilswerk van Christus ons thuis bezorgd wordt. En al blijft het Pinkstergebeuren uniek en niet voor repetitie vatbaar, het dient wel ef-

fekt te sorteren in ons alledaagse leven. En het strekt zich uit over de ganse wereld. Het heeft betrekking op de volkomenheid van Gods Koninkrijk. Opdat God eens zij alles en in allen.

Schrijvend over de gevolgen van de inwoning van de Geest in het hart der discipelen merkt wijlen ds S. G. de Graaf in zijn boek: „Verbondsgeschiedenis”, deel II op:

„Ze verheerlijkten God om die liefde in woorden, die ze vroeger nooit hadden kunnen vinden. Dat ging ver boven hun vroeger leven uit. Dat was het wonder des Geestes. Toch is dat niet het abnormale, maar het is in het N.T. het normale, dat een mens voor zijn God in brand staat, in brand staat van liefde en dat hij inziet in de diepten van Gods liefde en daarvan getuigt. Hélaas wordt dat normale peil door de zonde zo belangrijk naar beneden gedrukt. Zo komt echter een mens tot zijn waarde, zo is hij waarlijk mens. Wij mogen er geen vrede bij hebben, als het bij ons minder is dan bij de discipelen toen. Al zullen de uiterlijke tekenen ontbreken, ons leven moet evenzeer een offerande zijn.”

HET BLIJVENDE WOORD

Voor velen breken de vakantie-tijden weer aan. Niet minder velen, met name ouderen, zijn soms vele weken in zomer- en in wintertijd niet in hun eigen gemeente. Daar komt nog bij dat niet zelden een verstaanbare Schriftuurlijke prediking op de dag des Heren gemist wordt.

Dat is één van de redenen waarom we de vrijheid nemen de leden van onze kerken opnieuw te attenderen op het bestaan van een preken-serie: Het blijvende Woord. Deze serie staat onder redactie van ds G. Janssen te Nijverdal en ondergetekende. Hierin verschijnen 24 preken per jaargang in offsetdruk.

Tegen de zeer lage prijs van f 35,- per jaargang.

Deze prijs is mogelijk door de medewerking van onze drukker en niet minder door de tot heden belangeloze medewerking van vele predikanten in onze kerken.

Bij sommigen schijnt de gedachte te leven dat deze preken-serie alleen bestemd is voor kerken. Deze gedachte is niet juist. Ieder kan zich abonneren, voor zichzelf en ook voor anderen. Voor één jaar of langer. Diverse abonnees hebben een abonnement genomen voor familie of vrienden in het buitenland die graag eens een preek in de Nederlandse taal lezen.

In de zevende jaargang zijn tot heden preken verschenen van de hand van de predikanten Janssen, Plooy,

Blokhuis, 't Hart, v. d. Lingen en v. d. Kwast.

Men kan zich abonneren door f 35,- over te schrijven of te storten op postrek. 331.72.02 t.n.v. Mevr. E. K. Winkel-Schaapman, Abelenlaan 50 te Zwolle met vermelding: preken-serie jaargang 79.

—o—

Dat wij hier en nu de aandacht vragen voor deze serie heeft nog een bijzondere reden.

Door vriendelijke medewerking uit Kampen mogen wij in de zevende jaargang ook vier preken opnemen van onze onlangs overleden collega ds W. Vis. Het zijn preken over II Cor. 5 : 20, 21 (intrede Kampen), I Kron. 13 : 1-14, Joh. 6 : 67-69 en zondag 11 (over de naam Jezus). Deze preken verschijnen als no's 13-16 van de lopende jaargang.

We hebben echter de mogelijkheid gesteld deze vier preken van ds Vis in aparte omslag afzonderlijk te verkrijgen.

Wie dus alléén deze vier preken van ds Vis in zijn bezit wil hebben kan f 6,- storten op girorekening 331.72.02 t.n.v. Mevr. E. K. Winkel-Schaapman, Abelenlaan 50, Zwolle met bijschrift: preken ds Vis.

Om enig inzicht te hebben in de grootte van de oplage verzoeken we ieder die hier belang bij heeft op korte termijn de bestelling te doen. Hiervan zijn uitgezonderd de leden van de kerk te Kampen. Deze zullen op andere wijze in het bezit kunnen komen van genoemde preken.

Hartelijk aanbevolen!

De intredepreek had als thema: DE Lokroep: Laat U met God verzoeken. Dat was tevens het thema van het werken en preken van ds Vis. Dat gepredikte Woord zal blijven. Tot troost van velen.

Z. G. van Oene, Zwolle

De verzamelde werken van Dr O. Noordmans

Een aantal jaren geleden heb ik in ons blad de aandacht gevestigd op de aparte plaats, die wijlen dr O. Noordmans heeft ingenomen onder de theologen in ons land in onze eeuw.

Eén van de boeiende zaken bij het lezen van zijn werken is, dat deze allerminst kleurloze predikant-schrijver zich nauwelijks laat indelen naar de maatstaven, die daarvoor in ons land gelden.

Zelf was Noordmans in volle overtuiging predikant in de Ned. Hervormde Kerk, maar gelijk had hij anderen iets te zeggen.

In allerlei kerkelijke kringen tot in de uithoeken van links en rechts wordt met dankbaarheid naar zijn boeken gegrepen.

Een duidelijk geordende leer zullen we in de werken van Noordmans vergeefs zoeken, zodat allerlei vragen, met name ten aanzien van zijn opvattingen over de *schepping* waarschijnlijk onbeantwoord zullen blijven.

Dit maakt de lezing van zijn boeken er niet makkelijker op, maar wordt ruimschoots vergoed door al de verrassingen, die in zijn klare vertogen verscholen liggen in flitsende gedachten, onverwachte verbonden en speelse opmerkingen.

Bij het lezen van Noordmans is het aanvoelen even belangrijk als het begrijpen.

Het bericht dat er een heruitgave van zijn werken werd overwogen wekte daarom hoopvolle verwachtingen.

Uitgaven als „Gods poorten”, „Zondaar en bedelaar”, „Herschepping” en „Gestalte en Geest” zijn moeilijk in handen te krijgen en het zou een weldaad zijn, wanneer genoemde werken makkelijker toegankelijk zouden worden. Intussen is aan de heruitgave van het werk van de schrijver hard gewerkt en bij Kok in Kampen het eerste deel verschenen.

Bij de aankondiging van deze uitgave is mijn enthousiasme wat afgenomen en ik zal proberen uit te leggen waarom.

Er zijn maar liefst *negen* klooeke delen aangekondigd als verzamelde werken en uit alles krijg je de indruk dat er vol ijver gezocht is in het archief van de overleden schrijver en vrijwel alles dat men in handen heeft gekregen zal worden gedrukt.

Een flink aantal theologen houdt zich hiermee bezig zodat er vast en zeker een wetenschappelijk verantwoorde uitgave komt.

Waarom dan toch wat aarzelingen? Wanneer ik hoor van een uitgave van verzamelde werken en dat zijn dikwijls *alle* werken, moet ik altijd denken aan Martin Luther, die het niet nodig vond dat zijn werken werden verzameld en uitgegeven en bij pogingen daartoe behoorlijk tegenstribbelde.

Noordmans heb ik leren kennen als iemand die dikwijls als het ware in gesprek is met verwante geesten en daar hoort zeker Luther bij.

Daar komt nog bij dat de verzameling van Noordmans' geschriften ter hand wordt genomen *na zijn overlijden*, zodat de persoon in kwestie zelf op geen enkele wijze kan meebeslissen over de vraag, wat zal worden opgenomen en wat maar beter in de vergetelheid kan blijven.

Wie zal in staat zijn bij de uitgave van de geschriften van een figuur als Noordmans in de geest van de schrijver te handelen.

Het lijkt me een moeilijke opgave. Het gevaar is niet denkbeeldig dat „rijp” en „groen” wordt uitgegeven.

Noordmans heeft verschillende uitnemende boeken op zijn naam staan. Het zijn geen boeken, die je bij wijze

van studie achter elkaar doorneemt. Zelf heb ik altijd de neiging om nog iets te bewaren.

Daarom krijg ik aarzelingen, wanneer verzamelde werken in negen klooeke delen worden uitgegeven. Het lijkt mij onmogelijk om zo'n vier tot vijf duizend pagina's (want zoveel zullen het wel worden) te vullen op de hoogte, waarop verschillende werken van de schrijver staan.

Aan de overgave waarmee de uitgave wordt voorbereid twijfel ik geen moment, maar ik vraag mij, zonder het eerste deel ingezien te hebben, af, welk beeld van Noordmans in deze uitgave zichtbaar zal worden.

Na kennismaking met de eerste delen hoop ik op deze uitgave terug te komen.

H. J. van der Kwast, Dronten

l'Abri in juni

- 2 juni H. G. Geertsema, Filosofie
- 9 juni B. Wielenga, Theologie van de Bevrijding (vervolg)
- 16 juni B. Goudzwaard, De verhouding tussen de volkeren van het Oosten en het Westen
- 23 juni G. Birtwistle, Kunstweekend
- 30 juni Geen lezing.

Gaarne tevoren even opbellen als u ook maaltijden of het hele weekend wilt meemaken. Telefoon 03449-1659 (event. 1914).

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Opnieuw beginnen ?

Onder dit hoofdje maakt ds J. H. Velema in Koers de volgende opmerking in verband met het vertrek van ds H. J. Hegger uit de (synodaal) Gereformeerde kerken:

„Wie de kerkelijke situatie, zoals die door de brochure van ds Hegger weer op ons afkomt, bekijkt, verzucht wel eens: we moesten morgen in Nederland allen met elkaar opnieuw kunnen beginnen. Dan zou de kerkelijke kaart van Nederland er heel anders uitzien dan vandaag het geval is.

Dan zouden vele hervormden met vele gereformeerden en allerlei kleinere vrije kerken één protestantse kerk kunnen vormen, die een algemeen christelijk karakter zou dragen.

En allen, die willen buigen voor het gezag van de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis willen handhaven zouden kunnen komen tot één reformatische kerk.”

Wat ds Velema hier zegt is niet nieuw. Ook anderen hebben er reeds eerder op gewezen dat historisch gegroeide kerkmuren een belemmering vormen voor gelovigen om elkaar te ontmoeten en samen de dood van de Heer te verkondigen. Kerkverbanden werken de éénheid van gelovigen niet in de hand. Dát heeft de historie inmiddels wel geleerd.

Het is niet m'n bedoeling in te gaan op wat mijn vriend Huizinga in een aantal artikelen schreef over een nieuwe kerkorde en wat ds Van den Berg hierover inmiddels opmerkte. Ik wil er alleen dit van

zeggen dat het blijkbaar moeilijk is om elkaar te vinden op basis van de bijbel alleen. Ik ben wel eens bang dat er onder ons te weinig oog is voor het feit dat kerkverbanden in onze samenleving zijn geworden tot zelfstandige instituten waaraan kerkleden zitten vastgeklonken. Hervormde mensen worden als ze gaan verhuizen naar een andere plaats niet gereformeerd. Christelijk gereformeerden worden niet vrijgemaakt als ze in een andere plaats zich voegen bij een kerk.

Aan vrijgemaakten is in het verleden wel kerkisme verweten. Dat was niet altijd ten onrechte. Maar als het gaat over „trouw” aan een kerkverband zijn b.v. hervormden en gereformeerden even kerkistisch. In onze kring is jarenlang verkondigd (en „binnen verband” kun je deze geluiden nog steeds horen) dat, als Paulus vandaag z'n brieven nog zou moeten verzenden, hij ze zou sturen aan het adres van de vrijgemaakte scriba hier en daar. Exclusief geadresseerd dus. Maar tot het uitdragen van de boodschap aan anderen is men vrijwel niet toegekomen.

Kerkelijke instituten blokkeren de éénwording van gelovigen. Of niet soms?

Ds F. N. M. Nijssen, hervormd theoloog-socioloog, merkt in een interview in Kerknieuws het volgende op:

„Waar ik tegen steiger is dat wij theologen zo gemakkelijk allerlei uitspraken uit de Schrift en uit de theologie zo maar plakken op die historische toevallig zo gegroeide kerkverbanden. Die identificatie vind ik onjuist. We hebben van die prachtige criteria voor het ware kerk-zijn en die plakken ze dan maar gauw eventjes op die Hervormde kerk. Nou, daar heb ik wezenlijk bezwaar tegen. Die Hervormde kerk is niet identiek aan de Kerk, zoals de Schrift die beschrijft.”

Ds Nijssen wil duidelijk komen tot „een stukje relativering van kerkgrenzen”.

Het is goed om na te denken over wat anderen schrijven. Kerkgrenzen wat relativiseren? Is de gedachte van ds Velema zo gek om alle kerkverbanden op te blazen (ik zeg het even met eigen woorden) teneinde het voor de gelovigen mogelijk te maken elkaar kerkelijk te vinden naar Johannes 17?

—o—

Mijn ouders waren, toen ze in 1922 in Zaltbommel kwamen wonen, hervormd. Ze werden na verloop van tijd gereformeerd. Waarom? Omdat ze zich zo intens verdiept hadden in de geschiedenis van de afscheiding en geen verantwoordelijkheid wensten te dragen voor wat b.v. Hendrik de Cock werd aangedaan? Welnee, heel gewoon omdat ze zondags graag een bijbelse preek hoorden. Maar als ze in het goede Well (een dorp „bij ons in de Bommelerwaard”) waren blijven wonen, waren ze wellicht hervormd gebleven en was ik misschien ook wel hervormd geweest. En dat zou in Well nog wel uit te houden zijn geweest ook. Het is overigens opvallend dat mijn moeder eigenlijk nooit is losgekomen van de kerk van haar jeugd, ondanks de tocht van hervormd via gereformeerd en vrijgemaakt naar buiten verband.

Ik wil ds Velema nog even verder citeren:

„We hebben allen een bepaalde kerkelijke geschiedenis; er heeft zich in elke kerk een geestelijk klimaat gevormd en het is een onmogelijke zaak om daar van de een op de andere dag een streep door te halen.”

We kunnen niet.

Dát is onze onmacht, dat is ook de tragiek van een stuk kerk-geschiedenis.

We herkennen elkaar als gelovigen maar zitten zó vast in onze verbanden dat we elkaar niet volledig kunnen erkennen.

Maar wat doen we hier nu mee? Wat is nu de les?

kerknieuws

Beroepen te Groningen: Ds M. R. van den Berg te Oegstgeest (voor de tweede maal). Dit beroep is aangenomen.

Kampen — Aangenomen naar Kampen: Ds E. Zwarteveen te Velp.

Natal — Aangenomen naar Natal (Zuid-Afrika): Ds B. Wielenga te Eck en Wiel.

Hoogeveen — Kandidaat K. Struik hoopt op zondag 10 juni a.s. zijn intrede te doen in de gemeente van Hoogeveen.

Ontmoetingsdag — De volgende ontmoetingsdag van onze kerken zal D.V. plaatsvinden op zaterdag 12 april 1980.

Eindhoven — Het zeilkamp kan nog enkele deelnemers (en dan vooral geëfende zeilers) gebruiken. Het kamp wordt gehouden in het Friese Terhorne, niet ver van het Sneekermeer.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

De kosten bedragen 275 gulden voor twee weken vrij en blij zeilen met mensen, die in de loop van die tijd je vrienden zullen worden.

Alle verdere inlichtingen kun je krijgen bij de volgende mensen: Leo de Ruiter, Helsestraat 2, Nuenen, telef. 040-831688; Sander Klos, v. Mus-schenbroekstraat 58-I, Enschede, tel. 053-318647 (in het weekend).

„Kerknieuws” — De redactie deelt u mee dat de verzorging van de rubriek „Kerknieuws” sinds kort in andere handen is overgegaan.

Vele jaren achtereen heeft drs O. Mooiweer uit Enschede de rubriek „Kerknieuws” voor ons blad verzorgd. Hij heeft dat altijd gedaan met een grote nauwgezetheid en toewijding. Het spijt de redactie dat hieraan nu een einde gekomen is. Doordat ds Mooiweer benoemd is als derde begeleider van de theologische studenten zag hij zich genoodzaakt dit deel van zijn werkzaamheden af te stoten. Op deze plaats wil de redactie graag haar erkentelijkheid voor het door hem verrichte werk voor ons blad uitspreken.

Inmiddels heeft de redactie in de ontsane vakature voorziening gevonden in de persoon van drs Pieter van Kampen te Zeist. Hij is aldaar staf-lid van de Reformatorische Bijbel-school. Wij heten hem hartelijk welkom in de medewerkerskring van Opbouw.

Om een snelle en volledige vermelding van „Kerknieuws” te vergemakkelijken verzoeken wij u de heer Van Kampen rechtstreeks — hetzij schriftelijk, hetzij telefonisch — in kennis te stellen van eventuele beroepen, veranderingen van scribaat, of ander kerknieuws. Ook stelt de redactie het zeer op prijs als plaatselijke kerkbladen naar dit nieuwe adres gezonden worden. Dit adres is: drs P. J. van Kampen, Brugakker 36-22, 3704 LP Zeist; telefonisch te bereiken onder nummer 03404-50278.

nieuws uit breder kring

Oberndorf, Duitsland — Op zondag 24 juni, 1, 8, 15 en 22 juli worden in de evangelische kerk te Oberndorf nederlandstalige diensten gehouden.

Voorganger zal zijn de in onze kring bekende Pastor Judt.

Oberndorf ligt in de Kirchengemeinde Feudingen en behoort tot de Kirchenkreis Wittgenstein in Westfalen. De diensten beginnen om 16.00 uur.

Christelijke Alternatieven voor A.I. — Hoewel de werkgroep Christelijke Alternatieven voor Amnesty International al recentelijk in Opbouw aan het woord gekomen is, willen we het volgende bericht overnemen:

„Veel christenen willen gaarne iets doen ter verlichting van het lot van hen die om godsdienstige of politieke redenen vervolgd of gemarteld worden. Vanwege de werkwijze en politieke opstelling van Amnesty International is het van groot belang dat in Nederland een organisatie van de grond komt die een christelijk alternatief biedt voor de zaak van de om hun levensovertuiging vervolgd, zodat christenen daaraan van harte hun

medewerking en steun kunnen geven. Met dat doel is de Werkgroep Christelijke Alternatieven voor Amnesty International opgericht.

De Werkgroep heeft al contacten met buitenlandse organisaties die een christelijk alternatief bieden voor A.I. Verder wil de Werkgroep informatie geven over de zaak van hen die om godsdienstige of politieke redenen vervolgd worden.

De Werkgroep streeft naar een zo groot mogelijke samenbundeling van alle christelijke krachten op dit terrein.

Uitgangspunt. De Werkgroep baseert zich op de Bijbel als het Woord van God. De leden van de Werkgroep aanvaarden de Bijbel als het onfeilbare, door de Heilige Geest geïnspireerde en alleen gezaghebbende Woord van God.

Nadere inlichtingen over de Werkgroep kan men krijgen bij het secretariaat: Postbus 17, Groningen, tel. 050-127328 of 050-710982.”

Expositie — In Galerie 3, Burgwal 96 te Kampen is van 2 tot 30 juni het werk te zien van Marijke Cosse. Voor nadere informatie over deze expositie van beelden en tekeningen kan men naar de Galerie bellen, tel. 05202-19243.

Steun aan Nahariya — Het Israël Comité Nederland, waarin een aantal vooraanstaande Nederlanders zitting heeft, is een actie begonnen voor het Nahariya ziekenhuis in Noord-Israël. Het ziekenhuis, dat dichtbij de Libanese grens gelegen is, moeten velen hulp geven, terwijl het verouderde apparaat heeft.

Giftten kunnen worden overgemaakt op giro 3385359 t.n.v. I.C.N. Aktie. Steun aan Nahariya, Kloosterbaan 27, 9251 MD Bergum. Op hetzelfde adres is meer informatie te verkrijgen over het Comité. Ook zijn er speciale handdoeken te bestellen, die voor f 12,50 verkrijgbaar zijn.

Open Huis — Een groep jonge mensen, die het afgelopen schooljaar de algemeen vormende cursus aan de Reformatorische Bijbelschool heeft gevolgd, heeft daar ondervonden hoe stimulerend de omgang met elkaar als christenen kan zijn.

Ook is er in het lesprogramma veel aandacht aan besteed dat het onze

opdracht is, ons leven met elkaar te delen.

Ze hebben gezocht naar een manier om met datgene wat dit jaar gevormd is, door te gaan en het gestalte te geven. Zo ontstond het plan om met een groep van voorlopig zeven mensen een huis te gaan bewonen. Het is niet alleen de bedoeling elkaar te steunen en op te bouwen, maar ook anderen te helpen, door het huis een open huis te laten zijn.

Er wordt aangedacht een huis te huren of eventueel te kopen in Amersfoort. Misschien wilt u meehelpen dit plan te verwerkelijken, door suggesties of door een tip over een vrijkomend huis.

Contactadres: Koosje Griffioen, Zwaardemakerlaan 31, 3571 ZA Utrecht, tel. 030-713800.

U bent van harte welkom op het

Goud- en Zilvermidatelier

„DE VLINDER”

H. de Miranda,
Maartensgat 21,
3311 CK Dordrecht

Lerares huishoudschool in Zevenhuizen zoekt

WOONRUIMTE

in stad Groningen,
m. kookgel. + douche
(event. gebruik van),
per 1 juli of 1 augustus.

Paulien Landman, Bariumstraat 19, Apeldoorn. Tel. 055-234325.

Vakantiehuur

Voor de periode van
13-6—10-7

EEN SEMI-BUNGALOW

te Heerde, te huur, voor echtpaar zonder kinderen.
Alle moderne comfort, nabij prachtig bosgebied.

Brieven worden ingewacht: Emma-laan 53, 8181 AN Heerde.

GOED NIEUWS voor allen die Gods Woord liefhebben!

Tweede pakket met 7 series Bijbelstudies van ir. D. J. Christiaanse.

EERSTE PAKKET: 1. De naam boven allen naam f 5,—; 2. 32 Geloofsmannen f 4,—; 3. Gennade en waarheid f 4,—; 4. 14 Brieven van Paulus f 5,—; 5. Het jaar 2000 f 3,—; 6. Gods geheimenissen f 3,—; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten f 4,—. 7 series tegelijk slechts f 14,—.

TWEDE PAKKET: 1. Overdenkingen over de vier evangelieën 144 blz. f 6,—; 2. De Heilige Geest woont in ons f 3,—; 3. Lichtend uitzicht op morgen f 6,—; 4. De geestelijke wapenrusting f 3,—; 5. De Kerkgeschiedenis volgelvucht f 4,—; 6. De Gemeente van Christus f 2,—; 7. Het gebed f 3,—. 7 series tegelijk f 12,—. **Beide pakketten totaal f 25,—.**

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 · Zeist